

Івченко Оксана Миколаївна
викладач кафедри фізичного
виховання юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ НА ЕТАПІ ПОПЕРЕДНЬОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ В БАСКЕТБОЛІ

У загальній теорії спорту В.М. Платоновим [2] зазначається, що ефективність процесу підготовки спортсмена в сучасних умовах у своїй більшості обумовлена використанням засобів та методів комплексного контролю. Етап попередньої базової підготовки вирішує такі основні завдання, як: поглиблена перевірка відповідності попередньо відібраного контингенту дітей вимогам успішної спеціалізації в обраному виді спорту, виявлення доцільності подальшого спортивного вдосконалення та визначення його напрямку [2]. Також з цього етапу у баскетболі розпочинається активна участь баскетболістів у змаганнях Всеукраїнської юнацької баскетбольної ліги, а значущість контролю посилюється з метою збереження здоров'я спортсмена і визначення його перспективності для подальшої спортивної діяльності. Аналіз контролю в українській навчальній програмі з баскетболу для ДЮСШ та СДЮСШОР [1] свідчить, що зовсім відсутні тести з тактичної, психологічної та теоретичної видів підготовленості, недостатньо розкрито контроль провідних фізичних якостей та техніки захисту, а також недостатньо тестів, які б поєднували деякі види підготовленості та відповідали сучасним умовам змагальної діяльності гравців у баскетболі й віддзеркалювали рівень інтегральної підготовленості [3]. Враховуючи вищезазначене, актуальним є питання вдосконалення системи контролю баскетболістів на етапі попередньої базової підготовки.

Мета статті – визначити проблеми системи контролю на етапі попередньої базової підготовки в баскетболі на основі анкетування тренерів.

Методи дослідження: метод аналізу й узагальнення літературних джерел; метод аналізу документальних матеріалів; анкетування; методи математичної статистики.

З метою виявлення думки тренерів щодо методичного забезпечення системи контролю різних видів підготовленості баскетболістів на етапі попередньої базової підготовки та її застосування на практиці у навчально-тренувальному процесі нами була складена анкета. До складу анкети входили питання, орієнтовані в основному на можливість отримання інформації стосовно того, чим керуються тренери при здійсненні контролю в процесі підготовки баскетболістів 13-14 років, його зміст, види, терміни проведення, недо-

ліки тощо.

Аналіз отриманих результатів свідчить, що 55% опитаних при плануванні тренування користуються програмою для ДЮСШ 1999 року видання і самостійно розробленою програмою, 20% опитаних відповіли, що використовують навчальну програму (програма 2011 р.), якої взагалі не існує. При визначенні ефективності або неефективності навчально-тренувального процесу, який здійснюють тренери в команді, 55% опитаних виконують оцінювання тренувального процесу за всіма показниками, 25% – за показниками приросту у рівні фізичної, технічної та інших видів підготовленості під час етапного контролю. На питання, скільки разів на рік тренери здійснюють етапний комплексний контроль різних видів підготовленості спортсменів у команді, 60% відповіли, що 2 рази на рік – на початку річного циклу та перед змагальним періодом, 30% – кожні два місяці. Фахівці вважають, що контролювати потрібно всі види підготовленості (95%). Водночас 5% вважають, що потрібно контролювати лише загальну, спеціальну та технічну підготовленість. У відповідях на питання «Що є найважливішим для успішної ігрової діяльності в цьому віці?», думки фахівців розділилися, однак переважна кількість (85%) вважають, що важливими є технічні та психологічні якості. Контроль об'єму та інтенсивності навантаження тренери визначають: за зниженням працездатності – 40%, за збільшенням помилок – 20%. Тренерам для проведення контролю видів підготовленості бракує: 35% – методичних рекомендацій з сучасною шкалою оцінювання, 45% – допоміжного інвентарю для тестування.

Найважливішими фізичними якостями, які необхідно ретельно контролювати для баскетболістів 13-14 років, на думку тренерів, є: 90% – спеціальна витривалість, швидкість, швидкісно-силові (стрибучість), гнучкість, координаційні якості – але навчальною програмою (1999) тестів для контролю гнучкості та координаційних здібностей не передбачено, а тестів для визначення рівня розвитку інших якостей недостатньо, також, вони застарілі та потребують поновлення та вдосконалення. Для контролю ефективності виконання технічних прийомів у баскетболістів 13-14 років фахівці майже одногласно вважають (70%), що кидок у стрибку, кидок в русі з подвійного кроку, передачі, переміщення в захисті, ведення м'яча – важливо контролювати, але, знову ж таки, бракує тестів та шкал оцінювання. У тактичній підготовленості, на думку тренерів (65%), головними є: швидкість оперативного мислення, швидкість реакції, швидкість вибору одного варіанта з двох, швидкість реакції на об'єкт, що рухається, швидкість запам'ятовування тактичної взаємодії гравців (комбінації). Для діагностування психологічної підготовленості баскетболістів тренери повинні самостійно визначати тести, адже навчальна програма не містить даних тестів.

Важливим у баскетболі, на думку фахівців (90%), є тестування таких спеціальних здібностей, як: відчуття часу, відчуття м'яча, периферійний зір, орієнтації у просторі. У питанні, яким чином контролюється фізичний розви-

ток баскетболістів, більшість тренерів відповідали, що орієнтуються на дані диспансеризації (45%).

Суттєвим недоліком навчальної програми 1999 р. є те, що фахівці контролюють (95%) взаємовідносини у команді, спираючись лише на свій професіоналізм та досвід, але не застосовують сучасних анкет та опитувальників щодо визначення стану взаємовідносин у команді. Крім того, не зважаючи на підвищення значущості теоретичної підготовки в спорті, у навчальній програмі відсутні тести з теоретичної підготовленості. Тому тренерам доводиться здійснювати контроль теоретичних знань баскетболістів або в усній формі (85%), або самостійно розробляти навчальний матеріал та контрольні питання (5%). Зазвичай у чинній програмі тести з фізичної та технічної підготовленості розроблено для всіх вікових груп спортсменів, і тренери єдині в думці, що такий підхід вже не відповідає сучасним тенденціям розвитку гри у баскетбол та особливостям кожного з етапів багаторічної підготовки спортсменів у командних ігрових видах спорту. В кожній віковій групі розвиваються різні фізичні якості, спеціальні вміння та навички (45%). Також тестування має узгоджуватись з сенситивними періодами розвитку фізичних якостей. Слід зазначити, що 90% спеціалістів вважають за недолік відсутність тестів для оцінки захисних дій в баскетболі, адже технічна підготовка в баскетболі спрямована на підвищення рівня технічної підготовленості як у нападі, так і у захисті.

Висновки. Аналіз комплексного контролю у чинній навчальній програмі для ДЮСШ та результати анкетування тренерів баскетболістів на етапі попередньої базової підготовки свідчать, що комплекс тестів з різних видів підготовленості потребує вдосконалення відповідно до вікових особливостей, сенситивних періодів розвитку рухових якостей, психологічних та психомоторних відмінностей особистості гравців, особливостей змагальної діяльності, сучасних тенденцій комплексного контролю у світовому баскетболі, що дозволить тренерам отримати більш детальну інформацію про стан готовності спортсменів та вдосконалити навчально-тренувальний процес на основі підходів диференціації та індивідуалізації.

Література

1. Баскетбол. Навчальна програма для дитячо-юнацьких шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої спортивної майстерності / Л.Ю.Поплавський, В.Г.Окіпняк. – К., 1999. – 125 с.
2. Платонов В.Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и ее практическое применение / В.Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2013. – 624 с.
3. Мітова О.О. Проблеми контролю в сучасних командних спортивних іграх / О.О. Мітова // Спортивний вісник Придніпров'я : науково-практичний журнал. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 2015. – №3. – С. 89-96.